

CE-markering elektrische arbeidsmiddelen

Pascal Plaisier, EFPC

In het verlengde van de vorige twee artikelen in Stroomlijn over verplaatsbare elektrische arbeidsmiddelen besteden we ditmaal aandacht aan de CE-markering van elektrische arbeidsmiddelen. In de praktijk is nogal eens onduidelijkheid over de waarde van een CE-markering en welke verplichtingen daarbij horen. Dit artikel gaat in op deze en andere aspecten.

Op een elektrisch arbeidsmiddel zien we vaak het alom bekende CE-teken staan. Voor veel consumenten geeft dit vertrouwen dat het desbetreffende arbeidsmiddel veilig is, omdat deze gekeurd zou zijn. In de volksmond wordt ook wel over het CE-‘keurmerk’ gesproken. Of deze aannames terecht zijn, zal uit dit artikel blijken. Daarnaast komt aan bod welke verplichtingen horen bij het aanbrengen van een CE-markering.

Om de scope van dit brede onderwerp wat af te kaderen en aan te laten sluiten bij ons vakgebied, behandelt dit artikel elektrische machines.

Definitie elektrische machine

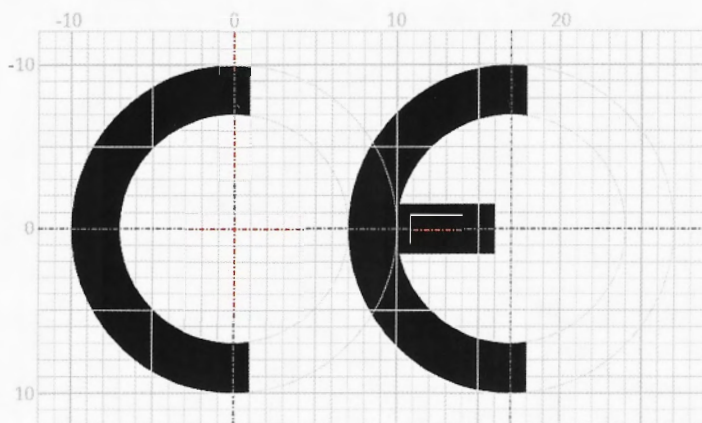
Ook een elektrische machine is een elektrisch arbeidsmiddel. De definitie van een elektrisch arbeidsmiddel volgens de NEN 3140 ‘Bedrijfsvoering van elektrische installaties – Laagspanning’ in het hoofdstuk ‘Bedrijfsvoeringprocedures’ is als volgt: een ‘op de werkplek gebruikt arbeidsmiddel, hulpmiddel of persoonlijk beschermingsmiddel dat een elektrisch gevaar kan opleveren of verminderen’.

Onder elektrische arbeidsmiddelen vallen ook:

- ▶ elektrische gereedschappen;
- ▶ handlampen en andere verplaatsbare lampen;
- ▶ stroom verbruikende toestellen, zoals koelkasten, koffiezetters, laboratoriumapparatuur en pc’s;
- ▶ elektrische meetinstrumenten;

Wat is een CE-markering en waar is dit van toepassing?

Bijna iedereen kent wel het CE-teken, dat op veel apparaten, machines en bijvoorbeeld gereedschappen is aangebracht. Op de volgende pagina is dit teken met de bijbehorende verhoudingsvereisten weergegeven.



Het CE-teken geeft een administratieve markering weer. Deze geeft de conformiteit aan met gezondheids-, veiligheids- en milieubeschermingsnormen voor producten die worden verkocht binnen de Europese Economische Ruimte (EER), Europese Vrijhandelsassociatie (EFTA) en Turkije. Het doel van CE-markering is vrije handel in veilige producten bevorderen in EER-lidstaten. Dit geeft het product toegang tot de Europese (en Nederlandse) markt binnen de Europese Economische Ruimte (EER), Europese Vrijhandelsassociatie (EFTA) en Turkije.

Verplichte conformiteitsbeoordelingen van producten (arbeidsmiddelen)

Verplichte conformiteitsbeoordelingen kunnen betrekking hebben op producten die zich in verschillende fases bevinden: producten die in de handel worden gebracht (die op de markt worden aangeboden), of op producten die al in gebruik zijn genomen (in de gebruiksfase).

Verplichte conformiteitsbeoordeling van arbeidsmiddelen is vastgelegd in de Warenwet, Warenwetbesluiten en Warenwetregelingen en is gericht op producten die geen gevaar opleveren voor de veiligheid en de gezondheid als ze op de juiste manier worden gebruikt.

Nieuwe producten

Een product dat op de markt wordt aangeboden of in de handel wordt gebracht, moet voldoen aan de volgende zaken:

- ▶ De essentiële veiligheids- (en gezondheids)eisen;
- ▶ Het moet de toepasselijke conformiteitbeoordelingsprocedure met goed gevolg hebben doorlopen;
- ▶ Het moet zijn voorzien van een conformiteitsverklaring en veiligheidsinstructies in overeenstemming met de toepasselijke EU-richtlijn(en);
- ▶ De fabrikant moet de CE-markering aanbrengen.

Het doel van conformiteitsbeoordeling van een nieuw product is om vast te stellen dat het product (arbeidsmiddel) voldoet aan de gestelde essentiële veiligheids- (en gezondheids)eisen uit de geldende EU-richtlijn(en).

Normalisatienormen

Met de verplichte conformiteitsbeoordeling verklaart de fabrikant dat zijn product voldoet aan de gestelde eisen. Zo kunnen de afnemers, gebruikers en partijen erop vertrouwen dat het product gezond en veilig is te gebruiken. Belangrijk is dan wel dat gebruikers de instructies van de fabrikant opvolgen.

Een fabrikant kan gebruik maken van geharmoniseerde normalisatienormen. De referenties van de deze normen worden gepubliceerd in de Official Journal (OJ) van de Europese Unie.

Als een fabrikant ervoor kiest de geharmoniseerde normalisatienorm volledig te volgen, dan geeft dit een bewijsvermoeden dat zijn product voldoet aan de essentiële eisen die zijn genoemd in de geharmoniseerde normalisatienorm, in de zogenaamde ZA-tabel. Het is van belang goede notie te nemen van eventuele opmerkingen die in het OJ bij deze norm zijn geplaatst, omdat deze opmerkingen het bewijsvermoeden kunnen inperken.

Procedure

Als de fabrikant deze normen gebruikt, vereenvoudigt dit in het algemeen de toe te passen conformiteitsbeoordelingsprocedure. De fabrikant geeft in de conformiteitsverklaring (Declaration of conformity) aan hoe hij aan de essentiële veiligheids- (en gezondheids)eisen heeft voldaan en welke normalisatienormen hij heeft toegepast.

Een fabrikant is niet verplicht om de geharmoniseerde normalisatienorm te gebruiken. Hij kan ook op een andere wijze aantonen dat zijn product voldoet aan de essentiële eisen uit de toepasselijke EU-richtlijn(en).

In de Europese productrichtlijnen is vastgelegd welke procedure de fabrikant moet volgen om de conformiteit met de wettelijke eisen aan te tonen. Dat is vastgelegd voor machines, drukvaten van eenvoudige vorm, drukapparatuur, explosieveilig materieel, liften en persoonlijke beschermingsmiddelen in de betreffende Warenwetbesluiten.

Gebruiksaanwijzing

Werkgevers moeten de gebruiksaanwijzing op CE-gemarkeerde arbeidsmiddelen opvolgen. Ook moeten zij de werknemers een instructie en voorlichting geven volgens deze gebruiksaanwijzing. Gebruikers mogen erop vertrouwen dat CE-gemarkeerde arbeidsmiddelen voldoen aan de Europese richtlijnen en daarmee veilig zijn voor gebruik, als de instructies worden opgevolgd.

Met een CE-verklaring geeft de leverancier van een arbeidsmiddel aan dat dit arbeidsmiddel voldoet aan de veiligheids- en gezondheidseisen. Arbeidsmiddelen met een CE-verklaring worden geacht te voldoen aan de Richtlijn arbeidsmiddelen (Arbobesluit).

CE-markering

Machines zullen vaak al zijn voorzien van een CE-markering. Sinds 1 januari 1995 zijn fabrikanten namelijk verplicht voor hun machines de conformiteitsbeoordelingsprocedure uit te voeren. Door de CE-markering aan te brengen, verklaart de fabrikant dat de machine of installatie voldoet aan alle vereisten voor gezondheidsbescherming en veiligheid van Machinerichtlijn 2006/42/EG. De machine moet ook zijn voorzien van een verklaring van overeenstemming en een gebruiksaanwijzing.

Bij verhandeling van machines van na 1 januari 1995 moet volledig aan de Machinerichtlijn blijven worden voldaan. Als de machine niet is gewijzigd en deze volledig in oorspronkelijke staat verkeert, is dit geen probleem. Zo niet, dan moet (opnieuw) de conformiteitsbeoordelingsprocedure worden doorlopen. Dit geldt bijvoorbeeld voor tweedehandsmachines die worden ingevoerd van buiten de hierboven genoemde gebieden, voor gewijzigde machines, met gevaren en risico's die anders zijn dan het oorspronkelijke ontwerp en voor machines met een andere gebruiksbestemming.

Overgangstermijn

De verplichting van het aanbrengen van een CE-markering is ingevoerd met de komst van de Machinerichtlijn. Uiteraard zijn er ook veel machines die al voor de ingangsdatum van de Machinerichtlijn (1 januari 1993) in gebruik zijn gesteld. Daarvoor geldt dat zij moeten zijn geleverd onder de toen geldende nationale wetgeving. Dit houdt ook in dat deze machines geen CE-markering mogen hebben. Als de machine is geleverd in de overgangstermijn van de richtlijn (vanaf 1 januari 1993 tot en met 31 december 1994), had de fabrikant de keus de machine onder het oude regime te leveren of de machine te laten voldoen aan de Machinerichtlijn. In het eerste geval mag er geen CE-markering op de machine staan, in het tweede geval staat er wel een CE-markering op en is er een verklaring van overeenstemming en een gebruiksaanwijzing.

Nieuwe risicobeoordeling

Ingrijpend gewijzigde machines zullen opnieuw moeten worden beoordeeld op hun veiligheidsaspecten; hierbij is de oorspronkelijke CE-verklaring niet meer van toepassing. De gebruiker van het arbeidsmiddel is in een dergelijk geval meestal verantwoordelijk voor een nieuwe risicobeoordeling en het voldoen aan de richtlijnen. Bij het samenbouwen van meerdere arbeidsmiddelen (van verschillende fabrikanten) is de gebruiker meestal ook verantwoordelijk voor een risicobeoordeling van het geheel (de 'samengestelde machine').

Richtlijn Arbeidsmiddelen

Op het moment dat er na de aanschaf, en in de periode van vóór 1995, geen 'ingrijpende aanpassing' op de machine is uitgevoerd, is de Richtlijn Arbeidsmiddelen van toepassing. Deze Europese Richtlijn is opgenomen in hoofdstuk 7 van Arbobesluit, behorend bij de Arbeidsomstandighedenwet. Hier staan de technische eisen waaraan een arbeidsmiddel (zonder CE) aan moet

voldoen. Bewegende delen mogen geen letsel veroorzaken en moeten zijn afgeschermd. Daarnaast moet de werkgever middels een risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) de gevaren en gevaarlijke situaties bepalen en hiervoor risico-reducerende maatregelen nemen. De risico-reducerende maatregelen moeten voldoen aan de stand der techniek, zoals vastgelegd in diverse normen.

Regelmatig beoordelen

Sommige arbeidsmiddelen moeten ook nadat deze in gebruik zijn genomen regelmatig een conformiteitsbeoordeling ondergaan door een aangewezen NL-conformiteitsbeoordelingsinstantie. Dit moet gebeuren op grond van artikel 7.4a van het Arbeidsomstandighedenbesluit (keuringen). Hierin staat dat de werkgever verplicht is om arbeidsmiddelen regelmatig te laten beoordelen door een deskundige.

Dit betreft:

- ▶ aangewezen drukapparatuur (Warenwetbesluit drukapparatuur 2016, hoofdstuk 4);
- ▶ liften (Warenwetbesluit liften 2016, hoofdstuk 3);
- ▶ hijs- en hefwerktuigen voor beroepsmatig personenvervoer en hijskranen (Warenwetbesluit machines, hoofdstuk 4).

Doel van deze keuringen in de gebruiksfase is om vast te stellen of het product nog voldoet aan de oorspronkelijke ontwerp- en vervaardigingseisen die van kracht waren op het moment dat het in gebruik werd genomen. Deze keuringen worden uitgevoerd door een aangewezen conformiteitsbeoordelingsinstantie.

Wanneer CE-markeringen

Onderstaand een overzicht in welke situaties een CE-markering moet worden aangebracht:

- ▶ Bij het zelf fabriceren of assembleren van een product voor verkoop of eigen gebruik;
- ▶ Bij het modificeren of uitbreiden van het product waardoor het veiligheidsniveau verandert of het door de fabrikant omschreven bedoelde gebruik wijzigt;
- ▶ Bij de verkoop van het product onder eigen naam;
- ▶ Bij de import van een product uit een niet-EER-land;
- ▶ Bij het koppelen van diverse producten (machines) tot een samenstel (niet voor druksamenstellen).

Misvattingen CE-markering

Onderstaand is een aantal misvattingen omschreven over de CE-markering:

De machine is voor eigen gebruik, dus geen CE-markering noodzakelijk!
Op basis van de Machinerichtlijn moeten machines bij het in de handel brengen en/of bij ingebruikname worden voorzien van o.a. een EG-verklaring van

overeenstemming, en de CE-markering moet worden aangebracht. De eerste ingebruikstelling is juist in de richtlijn opgenomen om te voorkomen dat machines, die voor eigen gebruik zijn gebouwd, niet onder de richtlijn zouden vallen.

Mijn machine heeft CE, dus die is veilig!

Een veel voorkomende en onterechte aanname is dat een machine met CE-markering een veilige machine is. De CE-markering zegt echter niets over veiligheid; het is geen kwaliteitsindicator of keurmerk. Voor de meeste machines is de fabrikant zelfs vrij om zelf de CE-markering aan te brengen. Hiermee verklaart de fabrikant dat de machine aan de fundamentele veiligheids- en gezondheidseisen van de Richtlijn voldoet. Uiteraard is de fabrikant wel verantwoordelijk voor deze verklaring.

In de praktijk komen we echter nog machines tegen die wél de CE-markering hebben, maar niet aan deze eisen voldoen. Bij de aanschaf van een machine heeft de werkgever een controleverplichting op het veilig kunnen gebruiken van de machine. De resultaten hiervan moeten in een (machine) RI&E worden vastgelegd.

“De fabrikant van mijn machine verklaart dat zijn machine compleet in overeenstemming is met de essentiële veiligheids- en gezondheidseisen uit Bijlage I van de Machinerichtlijn, dus die is veilig!”, hoor je mensen wel eens zeggen. Uiteraard is het belangrijk dat de machine voldoet aan de essentiële veiligheids- en gezondheidseisen vanuit de Machinerichtlijn. Maar die richtlijn is lang niet de enige Europese productrichtlijn die op een machine van toepassing kan zijn.

Andere Europese ‘CE’-productrichtlijnen kunnen bijvoorbeeld zijn:

- ▶ 2009/48/EG, Spielgoedrichtlijn;
- ▶ 2014/35/EU (2006/95/EG), Laagspanningsrichtlijn;
- ▶ 2014/34/EU (94/9/EG), Richtlijn voor explosieveilig materieel;
- ▶ 2014/33/EU (95/16/EG), Richtlijn liften.

De CE-markering op een product geeft aan dat de fabrikant of importeur van dat product bevestigt dat het voldoet aan de relevante EU-wetgeving en dat het product overal in de Europese Economische Ruimte mag worden verkocht. Het is strafbaar om een CE-markering aan te brengen op een product dat niet aan de relevante EU-wetgeving voldoet.

NB: De in dit artikel genoemde normen zijn verkrijgbaar bij het NEN.